
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מגדר, מיניות ותרבות - 54229

תאריך עדכון אחרון 02-05-2014

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: התמחות בלימודי מגדר

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: עין כרם

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר דורית אשור

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Ashur.Dorit@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתאום מראש: יום חמישי: 30-12:30 סמסטר א

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס בוחן את המורכבות של מושגי המגדר והמיניות, בגילוייהם בתחומי תרבות ובתחומי ידע שונים, תוך דגש על ההקשר הישראלי.

הנחת יסוד של הקורס היא שזהויות והתנסויות מגדריות ומיניות הן תוצר של הבניות ופרקטיקות תרבותיות וחברתיות ולא של תהליכים טבעיים, הכרחיים ואוניברסליים. הבניות אלה מאורגנות באופן שונה מתקופה לתקופה ומחברה אחת לשנייה. הן מושתתות על יחסי כוח היררכיים, בלתי שוויוניים, ואף דכאניים, בראש ובראשונה בין גברים לנשים, אבל גם בין קבוצות של גברים או קבוצות של נשים לבין עצמן, וכן גם בין קבוצות לאומיות ואתניות.

נדגים תפיסה זו באמצעות טקסטים מרכזיים בלימודי מגדר, העוסקים בהיבטים שונים של מגדר ומיניות בתרבות ובתחומי ידע שונים. טקסטים אלה מציעים מושגים וכלים שנועדו לחשוף ולפרק הבניות מגדריות דכאניות במגוון תחומי תרבות ודיסציפלינות. בנוסף, הם מציעים כלים שנועדו ליצור משמעויות ותודעות מגדריות חדשות.

בדיון נבחן את המגבלות ואת נקודות הכוח של מושגים וכלים ביקורתיים אלה, באמצעות יישומם הן על יצירות תרבות שונות (ספרות, אמנות, מוסיקה, מדיה) והן על טקסטים תיאורטיים (מדעי הרוח, החברה, הטבע). ננתח יצירות ותיאוריות שמאתגרות את החשיבה על מושגי הנשיות, הגבריות, ההטרסקסואליות וההומוסקסואליות, המיניות, ההתפתחות הפסיכוסקסואלית, הגוף, הזוגיות, הזהות האתנית ועוד. כמו כן, נבחן את תרומתם של הטקסטים השונים להבנת הבניות של מגדר ומיניות בהקשר הישראלי העכשווי.

הערה:

בקמפוס עין כרם הקורס יכלול חטיבה בתחום המגדר והרפואה. בקמפוס גבעת רם תיכלל חטיבה בתחומי המגדר והמדע. הדיון בחטיבות אלה, דרך המושגים הנפרשים בקורס כולו, יחדד את הרלוונטיות של מושגי וכלי הביקורת המגדרית לדיסציפלינות השונות. הוא יעמיק את היכולת של הסטודנטים/יות ליישם כלים אלה בתחומי הלימוד הספציפיים להם/ן.

מטרות הקורס:

חקירת המורכבות של מושגי המגדר והמיניות, בגילוייהם בתחומי תרבות ובתחומי ידע שונים, תוך דגש על ההקשר הישראלי.

הכרת טקסטים, הוגים ומושגים מרכזיים בחשיבה הביקורתית על מגדר ומיניות בשדות שיח ובתחומי ידע שונים (מדעי הרוח, החברה והטבע).

רכישת מושגים וכלים לניתוח בקורתי של הבניות וייצוגים דכאניים של מין ומגדר, ביצירות אמנות, בפרקטיקות תרבותיות מגוונות, ובטקסטים תיאורטיים מדיסציפלינות שונות.

הכרת פרקטיקות יצירתיות המאתגרות את החשיבה על מגדר ומיניות ופותרות דרכים ליצירת משמעויות ותודעות מגדריות חדשות.

ניתוח המגבלות ונקודות הכוח של מושגים אלה בניתוח תוצרי תרבות ובשדות ידע שונים במדעי הרוח, החברה והטבע.

הבנת אופני פעולתן של הבניות מגדריות דכאניות בחיים האישיים.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לנסח ולהסביר מושגי יסוד ביקורתיים בלימודי מגדר.
לזהות ולהשוות עמדות מרכזיות ביחס למחלוקות בלימודי מגדר.
לתאר ולהסביר זיקות בין מגדר, לאומיות, גזע, מוצא אתני ומעמד.
ליישם מתודות ומושגים שנלמדו בקורס בתחומים מגוונים (בתוצרי תרבות, בפרקטיקות חברתיות, בתחומי הדעת שבהם הם/ן לומדים/ות).
לנתח ולבקר הבניות מגדריות דכאניות בטקסטים וביצירות מתחומים שונים
לנתח את אופני פעולתן של הבניות מגדריות דכאניות בחייהם האישיים.
לנסח (ואולי ליצור) משמעויות חדשות המערערות על הבניות דכאניות של מגדר ומיניות.

דרישות נוכחות (%) :

שיטת ההוראה בקורס: הוראה פרונטלית, מולטימדיה (דוגמאות קולנועיות, מוסיקליות וכו'), דיון פתוח, קריאה שוטפת במאמרים ודיון בהם בכיתה, שני דוחות קריאה ועבודה מסכמת.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- (1) מבוא: (א) לימודי מגדר והביקורת הפמיניסטית כפרויקט עומק ביקורתי מקיף של הבניית המגדר בתרבות ובחברה (ב) מגמות מרכזיות בחשיבה הפמיניסטית: פמיניזם ליברלי, רדיקלי, רב-תרבותי.
- (2) פוליטיקה מינית בספרות ובאמנויות: ייצוגים והבניות של נשיות וגבריות, ושל ארוטיקה נשית וגברית באמנות הקאנונית המערבית.
- (3) הפוליטיקה המינית של החולי: בריאות הגוף ובריאות הנפש:
- (א) פמיניזם והמסד הפסיכיאטרי והפסיכואנליטי: מההיסטוריה הנשית דרך הולדת הפסיכואנליזה לפסיכואנליזה פמיניסטית
- (ב) מגדר ורפואה
- (4) חדר משלה: אסתטיקה, פסיכולוגיה וידע "נשיים"
- (5) מגדר, פוסטקולוניאליזם ורב-תרבותיות: נשים בישראל ופוליטיקה של זהויות
- (6) גברויות ישראליות: גבריות והומוסקסואליות; הגוף הציוני וגבריות ישראלית; גבריות מזרחית ופוליטיקה מינית
- (7) לימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית

חומר חובה לקריאה:

אבו-רביעה-קווידר ס', ווינר-לוי, נ' (2010) מבוא - נשים פלסטיניות בישראל. בתוך אבו-רביעה-קווידר ס', ווינר-לוי, נ' (עורכות) זהות, יחסי כוח והתמודדות - עורכות נשים פלסטיניות בישראל. מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד.

גאנם, הונידה (2008) "מהו צבעו של הערבי? מבט ביקורתי על משחקי צבע", בתוך: שנהב י' ויונה י' (עורכים) גזענות בישראל, מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד: 76-92.

גילברט, סנדרה וגובאר, סוזן (2006) [1979] "ראי הקיר של המלכה", בתוך: ינאי ניצה ואחרות (עורכות): דרכים לחשיבה פמיניסטית, האוניברסיטה הפתוחה: רעננה, עמ' 157-203.

גלזמן, מיכאל (2007) הגוף הציוני בין מטפורה לממשות", בתוך: הגוף הציוני - לאומיות מגדר ומיניות בספרות העברית החדשה. מגדרים: ת"א, 11-33.

גרוס, איל & זיו, עמליה (2003) "בין תיאוריה לפוליטיקה: לימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית", מעבר למיניות - מבחר מאמרים בלימודים הומו-לסביים ותיאוריה קווירית. הקבוץ המאוחד: ת"א, עמ' 9-44.

דהאן-כלב, הנרייט (2002) "כמה שאת יפה, לא רואים שאת מרוקאית", בתוך: צלרמאיר ופרי (עורכים) קובץ למורה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, קו אדום: ת"א, 174-186.

דקל, טל (2011) פמיניזם ואמנות נשים בישראל בפתח המאה ה-21 - ייצוג ופוליטיקה של זהויות. בתוך: (מ)מוגדרות - אמנות והגות פמיניסטית. ת"א: קו אדום אמנות, הקבוץ המאוחד, 181-188, 200-207.

יוסף, רז (2010) "ברוכים הבאים לג'ונגל: גבריות מזרחית ופוליטיקה מינית", בתוך: לדעת גבר - מיניות, גבריות ואתניות בקולנוע הישראלי. הקבוץ המאוחד, סדרת מגדרים, בשיתוף המכללה האקדמית ספיר: ת"א, 109-143.

לומסקי-פדר, עדנה ורפפורט, תמר (2000) "משחקים במודלים של גבריות - מהגרים יהודיים רוסיים בצבא הישראלי", סוציולוגיה ישראלית, ג'1, 31-48.

מוסה, ג'ורג' ל. (2008) (1985) "גבריות והומוסקסואליות", בתוך: לאומיות ומיניות באירופה המודרנית. מרכז זלמן שזר, 41-66.

מילט, קייט (2006 [1970]) "תיאוריה של פוליטיקה מינית", בתוך: דלית באום ואחרות (עורכות) ללמוד פמיניזם - מקראה: מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית. תרגום מאנגלית דפנה עמית ודלית באום, סדרת מגדרים, הקיבוץ המאוחד, עמ' 67-107.

פינקלשטיין, עדי (2013) "רופאים באי וודאות". בתוך: לכסות בשקוף - על סבל גופני, עמימות רפואית והכחשה חברתית, , רסלינג: ת"א, 35-56.

רודיק, צביה (2010) "האם לנשים כואב אחרת", בתוך: אורלי דריד, דורית סגל אנגלצין (עורכות) פסיפס גופנפיש: בריאות נשים בישראל, הוצאת אונ' בן גוריון, 504- 481.

Chodorow, J. N. (1990 [1980]) "Gender, Relation, and Difference in Psychoanalytic Perspective" in: Claudia Zanardi (ed.) *Essential Papers on the Psychology of Women*. NY Univ. Press: NY and London, pp. 420-436.

Ehrenreich, B. and English, D. (2005 [1978]) "The Sexual Politics of Sickness". In *For Her Own Good: 150 Years of the Experts' Advice to Women*. USA: Second ed. Anchor books, 111-155.
<http://archive.is/sECdm>

Martin, Emily (1991) "The Egg and the Sperm: How Science Has Constructed a Romance Based on Stereotypical Male-Female Roles", *Signs*, Vol. 16, No. 3 , pp.

485-501.

Vostral, Sharra L. (2011) "Advice to Adolescents: Menstrual Health and Menstrual Education Films, 1946-1982". In: Cheryl Krasnick Warsh (Editor) *Gender, Health, and Popular Culture Historical Perspectives*, Wilfrid Laurier Univ. Press, 47-64.

Or:

Komesaroff, Paul A. (1996) "Medicine and the Moral Space of the Menopausal Woman". In: Paul A. Komesaroff, Philipa Rothfield, Jeanne Daly (eds.) *Reinterpreting Menopause: Cultural and Philosophical Issues*. Routledge, pp. 54-76

חומר לקריאה נוספת:

מאמרי רשות (חלקם ישמשו לעבודות ולתרגילי הקורס):

אבורביעה-קוויידר, סראב (2008) "בדוויות פמיניסטיות חוקרת", "דרכי התמודדות", מודרות ואהובות - סיפוריהן של נשים בדוויות משכילות. מאגנס: ירושלים, 12-19, 86-92.

אופנהיימר, יוחאי (2010) "על התהוות הגוף המזרחי", תיאוריה וביקורת 36, 161-184.

בן-צבי מורד, יעל (2011) "תסביך אדיפוס לאומי". בתוך: רצח אב - מגדר ולאומיות בקולנוע הפלסטיני. רסלינג: ת"א, 81-109.

הירשפלד, אריאל (1996) "אם כלת'ום - הקול העולה מן החול", "תרבות וספרות", הארץ.

ורמן, דרור (1998) "מין בשאינו מינו: השבלייה דה-און והתפתחות הג'נדר באנגליה על סף העידן המודרני" זמנים, 62, 72-82.

נעמן, יונית (2006) "יידוע שהתימניות חמות במיטה!": על הקשר בין צפיפות הפיגמנט לשם התואר פרח", תיאוריה וביקורת 28, עמ' 185-192.

פרויד, זיגמונד (2002 [1925]). "כמה השלכות נפשיות של ההבדל המיני האנטומי", מיניות ואהבה. מגרמנית דוד זינגר, עם עובד: ת"א עמ' 187-194.

קרון, נ' (2010). כיריעה ביד הרוקמת המעטרת את רקיע העולם - עמדת שיח פואטית נשית טרום מודרניסטית, פוסט-מודרניסטית. בתוך: כיריעה ביד הרוקמת - נשים כותבות והטקסט ההגמוני. רמת גן: אוניברסיטת בר אילן, 17-46.

שדמי, אראלה (2001) "הכמיהה למלאות ההווייה, הכמיהה אל הכוח: הערות ראשוניות על הווייתן של נשים אשכנזיות בישראל", בתוך: יעל עצמון (עורכת) התשמע קולי? ייצוגים של נשים בתרבות הישראלית. הקבוץ המאוחד: מכון ון-ליר בירושלים, עמ' 408-426.

שפרבר, ש' ומזומן צ' (2009) "יוצאים מארון הקודש - על התערוכה "יוצאים מארון הקודש: על יופי, אמונה וזהות", קולך - פורום נשים דתיות. (על זהויות מיניות ומגדריות בשיח ובאמנות האורתודוקסיה המודרנית בישראל) <http://www.kolech.com/show/com.32171;eq&id?asp>

שפרבר, ד' (2011). הבזות: נידה, טומאה וטוהרה באמנות יהודית-פמיניסטית. תיאוריה וביקורת-הפרוטוקולים, היחידה להיסטוריה ותיאוריה, בצלאל, גיליון 22 - על החושני באמנות.

Davis, A. Y. (1999) "I Used to be Your Sweet Mama". In: *Blues Legacies and Black Feminism: Gertrude "Ma" Rainey, Bessie Smith, and Billie Holiday*, Vintage Books, USA, 3- 41.

De Marneffe, Daphne (1991) " Looking and Listening: The Construction of Clinical Knowledge in Charcot and Freud", *Signs*, Vol. 17, No. 1 , pp. 71-111.
<http://iupressonline.iupress.org/lfe5a/16>

Mcclary, S. (2002) "Sexual Politics in Classical Music". In *Feminine Endings: Music, Gender, and Sexuality*. Minneapolis, Minn: The University of Minnesota, pp. 80-111.

Showalter, E. (1985) "Managing Woman's Mind". In: *The female malady - women, madness, and English culture, 1830-1980*. Penguin Books, 74-98.

Nochlin, Linda (1989) "Women, Art and Power". In *Women, Art and Power and Other Essays*. Westview Press, pp.1-41.

מאמרי רשות נוספים הרלוונטיים לקורס בעין-כרם:

פינקלשטיין, עדי (2013) "נורמליות וחרגנות: תביעה לשיח עצמאי, 'אני טוה את האריג שלי'. בתוך: לכסות בשקוף - על סבל גופני, עמימות רפואית והכחשה חברתית, רסלינג: ת"א, 173-200.

Caric Ric N (2011) *Hideous Monsters before the Eye: Delirium tremens and Manhood in Antebellum Philadelphia*, In: Cheryl Krasnick Warsh (Editor) *Gender, Health, and Popular Culture Historical Perspectives* Wilfrid Laurier Univ. Press 153-174

Hepworth, Julie & Griffin, Christine (1995) "Conflicting Opinions? 'Anorexia Nervosa', Medicine and Feminism". In: Wilkinson, Sue & Kitzinger, Celia (Eds.) *Feminism and Discourse : Psychological Perspectives*. SAGE, Thousand Oaks, California, USA.

Katzman MA, Lee S (1997) "Beyond Body Image: The Integration of Feminist and Transcultural Theories in the Understanding of Self Starvation". *Int J Eat Disord.*; 22(4):385-94.

Kukla, Rebecca (2006) "Ethics and Ideology in Breastfeeding Advocacy Campaigns", *Hypatia*, Vol. 21, No. 1, *Maternal Bodies*, 157-180

Purdy, Laura (2001) "Medicalization, Medical Necessity, and Feminist Medicine", *Bioethics* Vol. 15 Number 3, 248-261.

Roberts D. (1996) "Reconstructing the Patient: Starting with Women of Color". In: Wolf S (ed.). *Feminism and Bioethics, Beyond Reproduction*. NY and Oxford: Oxford Univ.Press, 116-43.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 85 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 15 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: